

Selskapskontroll

Eierskapskontroll
Bodø Energi AS

Bodø kommune

FORORD

Selskapskontroll er en pålagt oppgave i henhold til kommunelovens § 77 nr 5. Kontrollutvalget skal påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper mm.

Selskapskontroll kan gjennomføres som en forvaltningsrevisjon (frivillig) hvor formålet er å utføre systematiske undersøkelser av tjenesteproduksjon, myndighetsutøvelse og økonomiske forvaltning, herunder se etter muligheter til forbedringer, eventuelt påpeke svakheter og mangler. Eller det kan gjennomføres som en eierskapskontroll (pålagt), der følgende to hovedfokus kan ligge til grunn (jf KS Anbefaling om eierskap):

- Fører kommunen kontroll med sine eierinteresser?
- Utøves kommunens eierinteresser i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

I Plan for selskapskontroll 2012-2015 har Bodø kommune prioritert å gjennomføre en selskapskontroll av Bodø Energi AS. Denne rapporten oppsummerer resultatene fra undersøkelsen. Ansvarlig for gjennomføring av undersøkelsen har vært forvaltningsrevisor Svein Erik Moholt.

Bodø, den 6.1.2016

Svein Erik Moholt
ansvarlig forvaltningsrevisor

Innhold:

1. INNLEDNING	4
2. FORMÅL, PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNINGER	4
2.1 FORMÅL.....	4
2.2 PROBLEMSTILLING	4
2.3 AVGRENSNINGER	4
3. METODE OG GJENNOMFØRING.....	4
4. VURDERINGSKRITERIER.....	5
5. FAKTA OG VURDERINGER.....	6
Gjennomfører Bodø kommune en tilfredsstillende eierskapskontroll i forhold til Bodø Energi AS?	6
5.1 VURDERINGSKRITERIER.....	6
5.2 FAKTA	9
5.3 VURDERING.....	15
6. KONKLUSJON	18
Vedlegg 1 – Rådmannens kommentar.....	18

1. INNLEDNING

I denne rapporten går vi inn og ser på hvilke ordninger Bodø kommune har for eierskapskontroll og hvordan kommunen følger opp sine eierinteresser i Bodø Energi AS.

I en rapport fra KS om kommunalt eierskap, går det frem at det har vært en jevn økning i antall selskaper i kommune- Norge. Når kommuner i økende grad benytter utskilling av virksomhet i selvstendige rettssubjekter og foretak, innebærer det at den politiske styringen endrer karakter. Den tradisjonelle forvaltningsstyringen erstattes av eierstyring.

I rapporten fra KS sies det videre at et aktivt eierskap er grunnleggende for en best mulig lokalpolitisk forvaltning av samlede verdier og har direkte konsekvenser for selskapene, deres disponeringer og deres markedsposisjon. Samtidig vil et aktivt eierskap gi viktige signaleffekter overfor omverden og styrke kommunens/fylkeskommunens omdømme.

2. FORMÅL, PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNINGER

2.1 FORMÅL

Formålet med prosjektet er å undersøke eierskapsutøvelsen og forhold knyttet til rapportering og informasjonsflyt fra et eierskapsperspektiv. Eierskapskontrollen vil gå ut på å kontrollere om kommunens eierinteresser i selskapet blir ivarettatt.

2.2 PROBLEMSTILLING

Av formålet er det utledet følgende problemstilling:

Gjennomfører Bodø kommune en tilfredsstillende eierskapskontroll i forhold til Bodø Energi AS?

2.3 AVGRENSNINGER

Undersøkelsen har hovedfokus på forhold i eierskapskontroll som kan dokumenteres. I tillegg vil vi også søke å belyse aktiviteter som pågår, men som ikke er av skriftlig art.

3. METODE OG GJENNOMFØRING

Innsamlingen av data baserer seg på samtale med rådmann i Bodø kommune samt styreleder og administrerende direktør i Bodø Energi AS. Vi har i tillegg gått igjennom skriftlig dokumentasjon fra kommunen og selskapet.

Etter revisjonens oppfatning er datainnsamlingen tilstrekkelig i forhold til å gjøre de vurderinger og trekke de konklusjoner som er gjort i denne rapporten.

Selskapskontrollen er gjennomført med bakgrunn i føringer lagt i Norges Kommunerevisorforbunds veileder om *Selskapskontroll fra A til Å*.

4. VURDERINGSKRITERIER

I denne rapporten blir vurderingskriteriene holdt sammen med faktagrunnlaget og danner basis for de analyser og vurderinger som foretas, og de konklusjoner som trekkes. Aktuelle kilder for utledning av vurderingskriterier er lover, forskrifter, retningslinjer, kommunale vedtak, avtaler og anerkjent teori. I denne undersøkelsen har vi lagt til grunn:

- KS – «Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak» (revidert 2014)
- Lov om offentlig anskaffelse med forskrift

5. FAKTA OG VURDERINGER

Gjennomfører Bodø kommune en tilfredsstillende eierskapskontroll i forhold til Bodø Energi AS?

5.1 VURDERINGSKRITERIER

KS – «Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak»:

1. Folkevalgtopplæring/informasjon

- Har kommunen som en del av folkevalgtopplæringen gjennomført obligatoriske kurs og/eller eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte i de ulike aspektene knyttet til eierstyring av utskilt virksomhet (i løpet av de første 6 månedene og etter 2 år).
- Det er viktig at kommunene som eiere får kunnskap og innsikt om omfanget av selskapsorganisering og de styringsmuligheter man har for de selskaper kommunen har eierandeler i.
- Administrasjonssjefen bør sørge for at de folkevalgte og innbyggerne lett kan finne informasjon med oversikt over selskap og annet som kommunen har eierinteresser i. Listen bør også vise kommunale foretak i kommunen, § 27-samarbeid, vertskommunesamarbeid og stiftelser som kommunen har vært med på å stifte.

2. Eierskapsmelding

- Kommuner anbefales å foreta en gjennomgang av virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter eller interkommunale organer, ved å lage en Eiermelding. Eiermeldingen bør gjennomgås og revideres hvert år i kommunestyret. Eiermeldingen skal gjennomgå strategier og formål for det enkelte selskap.
- En eierskapsmelding bør som minimum ha tre hovedpunkter:
 - Oversikt over kommunens virksomhet som er lagt i selskaper og interkommunale samarbeidstiltak
 - Prinsipper for eierstyring
 - Formålsdiskusjon og selskapsstrategi knyttet til de ulike selskapene

En Eiermelding kan også inneholde et eget punkt om selskapenes samfunnsansvar, f eks politiske målsettinger knyttet til miljø, likestilling, åpenhet, etikk osv.

3. Selskapsstrategi/selskapsavtale/vedtekter

- Selskapets virksomhet skal tydelig fremgå av vedtektene/selskapsavtalen. Innenfor rammen av vedtektene/selskapsavtalen bør selskapet ha klare mål og strategier. Eierne skal ha et bevisst forhold til en eventuell forventet avkastning. Formålsangivelse i selskapsavtale/vedtekter bør vurderes med jevne mellomrom for å se om det er behov for endringer. Det er lovfestet krav til egenkapital. Det er eierens ansvar å sørge for at selskapet har forsvarlig selskapskapital og styret har en handleplikt dersom denne blir for lav.
- Etter aksjeloven og IKS- loven skal selskapets formål fremgå av vedtektene/selskapsavtalen.

4. Eierorgan/eierstyring

- For aksjeselskap og interkommunale selskaper anbefales det at kommunestyret oppnevner politisk ledelse som selskapets eierrepresentanter i eierorganet. Eierutøvelsen skal speile kommunestyrets samlede (flertallets) beslutning. Det er viktig at det opprettes en forutsigbar og klar kommunikasjon mellom eierrepresentantene og kommunestyret i forkant av generalforsamling/-representantskapsmøte.
- Anbefalingen er at eierstyringen skal skje gjennom eierorganet for selskapene og gjennom kommunestyret for foretakene og ikke i styrene. Innenfor selskapsformene AS og IKS bør det for å sikre engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eierorganets myndighet, etableres forutsigbare kommunikasjonsformer mellom kommunestyre og eierorgan som forankres i eierskapsmeldingen. Oppnevning av politisk ledelse til eierorgan vil bidra til å forenkle samhandling og kommunikasjon mellom kommunestyrene og eierorganet.

5. Styret

- Det er eiers ansvar å sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps virksomhet. Et profesjonelt styre som kollegium består av personer med egnede personlige egenskaper som utfyller hverandre kompetansemessig. Et styre skal jf aksjeloven ha generalist- og fagspesifikk kompetanse.
- I loven er det krav om 40 % kjønnsrepresentasjon i styrene.
- Alle som påtar seg styreverv for kommunale selskaper bør registrere vervene på styrevervregisteret.

6. Arbeidsgivertilhørighet

- Det anbefales at selskapene ved utskilling av virksomhet til selvstendige rettssubjekter søker medlemskap i en arbeidsgiverorganisasjon. KS Bedrift vil være et naturlig valg for mange av disse selskapene

7. Etiske retningslinjer

- Eier bør påse at selskapsstyrene utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften.

Forskrift om offentlig anskaffelse:

§ 3-1. Grunnleggende krav for alle anskaffelser

(1) Enhver anskaffelse skal så langt det er mulig være basert på konkurranse uansett hvilken anskaffelsesprosedyre som benyttes.

Deler av selskapet, i alle fall det som handler om nettdrift (monopoldelen) vil være omfattet av Lov om offentlig anskaffelse.

5.2 FAKTA

Folkevalgtopplæring/informasjon

Rådmannen opplyser at det ikke har vært gjennomført spesifikke kurs for folkevalgte, rettet mot rollen som eier. Men i forbindelse med utarbeidelse av felles strategier for IKS, ble det våren 2014 gjennomført tematime i bystyret hvor eierrollen ble aktualisert. I forbindelse med folkevalgtopplæringen etter valget 2015, opplyses det at fokuset i sterkere grad vil være rettet mot kommunalt eierskap og rolleforståelse i forbindelse med representasjon i selskapsorganer.

Han sier videre at man vurderer å gjennomføre et internseminar for bystyret om eierskap. Og det er kjøpt inn noen fagbøker om temaet. De prøver å anspore politikerne til å ta dette ansvaret og ha interesse for det.

Kommunen har utarbeidet en oversikt over kommunens selskaper (per 09.10.2013), men denne ligger ikke ute på hjemmesiden. Det gis ikke noe oversikt eller informasjon om kommunens selskaper i årsmeldingen (ikke systematisk og samlet).

Eierskapsmelding

I sak til bystyret PS 09/113 ble det fattet følgende vedtak (utdrag):

1. Bystyret skal i begynnelsen av valgperioden behandle og fastsette sin eierpolicy for kommunens eierskap i selskaper som kommunen eier helt eller delvis. ...
2. Årlig skal det legges fram for bystyret en Eiermelding der det redegjøres nærmere for driften av de enkelte selskaper og hvordan kommunens vedtatte policy følges opp i praksis.

Eierskapsmelding ble behandlet av bystyret 13.02.2014. I formannskapssak 15/96 ble det vedtatt oppstart av revisjon av Eiermeldingen. I forhold til dette går det frem at det er nedsatt en arbeidsgruppe, med formannskapet som styringsgruppe. Arbeidet skal lede frem til ny/revidert eierskapsmelding som skal omfatte tre dokument: Eierskapspolitikk, Eierstrategier kommunale foretak og Eierstrategi aksjeselskap (herunder Bodø Energi).

Dokumentet om eierskapspolitikk, er nå utarbeidet og ble behandlet av formannskapet i november, og skal vedtas av kommunestyret i desember.

Eierskapsmeldingen inneholder prinsipper for eierskap og en egen oversikt viser kommunens totale eierskap og involvering. Prinsipper for Eierstyring tas opp og selskapsstrategi luftes på et overordnet nivå. Det framgår at:

«Det må vurderes om man skal gå et skritt videre og utarbeide en Eierstrategi for hvert av disse selskapene». Dette i forhold til selskapene kommunen får utbytte fra, deriblant Bodø Energi AS.

Eierskapsmeldingen er kort og overordnet, og inneholder ikke vurderinger i forhold til samfunnsansvar, politiske målsettinger, miljø, likestilling, åpenhet og etikk. Men det nevnes at prinsipper for dette bør fastsettes.

Eierskapsmeldingen for de interkommunale selskapene er behandlet i regionrådet.

Årsberetning og årsregnskap for Bodø Energi AS for 2013 og 2014 er ikke lagt frem for bystyret.

Rådmannen sier at bakgrunnen med den jobbingen det er vist til ovenfor, er at man ønsker at kommunen skal ta et tydeligere eierskapsgrep. Å få en økt bevissthet omkring dette både i de politiske organene og i administrasjonen. Hva vil vi med eierskapet og hvordan skal vi drive eierstyring. Han viser til at det har vært noen eksempler i forhold til kommunens foretak, som viser at kommunen ikke har vært klar nok. Det har vært en for dårlig kommunikasjon og tydelighet. Dette mener han også gjelder i forhold til aksjeselskapene.

Selskapsstrategi/selskapsavtale/vedtekter

Vedtektene ble vedtatt 29. mai 1998, deretter endret i generalforsamling 16.03.03 og sist endret i generalforsamling 09.06.04. Vedtektene går over to sider og inneholder 7 paragrafer. Vedtektene må sies å være svært enkle og selskapets direktør sier at det ikke ligger noe detaljstyring i vedtektene.

I vedtektene er det fastsatt følgende formål:

«Bodø Energi AS har som formål å anskaffe, distribuere og selge energi samt utøve annen virksomhet som naturlig står i forbindelse med dette».

Det er lagt frem oversikt over selskapets overordnede mål, med visjon, hovedmål og verdigrunnlag. Det fremgår ikke hvor/når dette er vedtatt. Etter det revisjonen forstår er dette føringer selskapet selv har valgt, og at det ikke er utmeislet av eier. Direktøren sier i forhold til dette at eier blir orientert på den årlige generalforsamlingen, spesielt om endringer i mål og strategi. Og videre at er det nær dialog med ordfører/rådmann i disse spørsmålene. Videre fremgår overordnede strategier i forhold til:

- Infrastruktur
 - Vi skal eie, bygge og drive infrastruktur innenfor elnett, bredbånd og fjernvarme
 - Vekst i elnett gjennom oppkjøp og fusjoner
 - Utvikling i bredbånd og fjernvarme primært i Bodø kommune
 - Interne systemer som sikrer kvalitet, relasjoner og automatisering

- Marked
 - Vi skal selge og levere energirelaterte produkter og tjenester.
 - Kraftsalg og fjernvarmesalg: Utvikle konkurransedyktige produkter for levering innenfor eget nett.
 - Montasje: Vekst innenfor eksisterende og nye forretningsområder.

Elsikkerhet: Utnytte mulighetene for organisk vekst.

Interne tjenester: Rett kompetanse og konkurransedyktige priser.

- Miljø/klima
Vi skal ha fokus på miljø- og klimatiltak i den daglige drift.

- Samfunnsengasjement
Samfunnsengasjementet vårt skal bidra til å forsterke og bygge opp om forretningsområdene.

I styresak 61/13 – Mål 2014, går det frem at hensikten med saken er å fastsette mål for 2014 for selskap i konsernet. Med bakgrunn i Bodø Energi sitt hovedmål:

«Bodø Energi skal være et attraktivt, konkurransedyktig og lønnsomt selskap»,

fremgår det at det skal etableres ulike delmål for selskapene i konsernet. Det sies at:

«Konsernets måltall skal gjenspeile målene om å være attraktiv, konkurransedyktig og lønnsom. Målene følger samme oppbygging som i 2013. Det vil si mål på kundetilfredshet, ansattetilfredshet, sykefravær og nulltoleranse på skader i tillegg til økonomiske mål».

Målene for 2014 er som følger:

1. Alle selskap i konsernet Bodø Energi skal i 2014 oppnå:
 - Kundetilfredshet minst 80 %
 - Ansattetilfredshet minst 80 %
 - Ingen alvorlige skader i noen av selskapene
 - Sykefraværet skal være under 5 %

2. Økonomiske mål:

Driftsresultat før felleskostnader:

- BE Energimontasje	21,0 mill kr
- BE Varme	-5,7 mill kr
- Nordlandsnett	44,6 mill kr
- Nordland elsikkerhet	1,6 mill kr
- BE Kraftsalg	21,0 mill kr
<u>Bodø Energi</u>	<u>-31,3 mill kr</u>
<u>Sum Driftsresultat</u>	<u>51,1 mill kr</u>

Styret godkjente budsjett 2014 med følgende forutsetninger:

1. Driftsoverskudd på konsernbasis fastsettes til minst 48,6 mill kr
2. Overskudd etter skatt på konsernbasis skal være minimum 17,5 mill kr
3. Netto felleskostnader i Bodø Energi AS settes til maksimalt 31,3 mill kr
Disse forutsettes dekket gjennom inntekter fra datterselskapene.
4. Investeringene på konsernbasis skal ikke overstige 216,5 mill kr

I årsrapport 2014 er det på kun ett område at det gjøres vurdering av faktisk måloppnåelse, og det er i underkapittelet *Arbeidsmiljø og personale*. Der vises det til sykefraværsresultat og resultat for ansattilfredshet i forhold til måltall. Ellers gjøres det i dokumentet ikke vurdering av måloppnåelse sammenholdt med fastsatte mål. Når det gjelder dette sier direktøren at man har vært bevisst i forhold til at årsberetningen er offentlig og at selskapet er i konkurranse med andre e-verk på strømleveranse. Han understreker videre at styret har høyt fokus på å følge opp regnskap i forhold til budsjett gjennom året, og at eier får orientering om dette på generalforsamlingen gjennom styreleders redegjørelse.

Når det gjelder de overordnede strategiene, gjøres det ikke noe samlet/strukturert omtale av strategiområdene *Infrastruktur* og *Marked*. Når det gjelder strategiene *Miljø/klima* og *Samfunnsengasjement*, er disse omtalt i egne underkapittel.

Når det gjelder rapporteringen på *Samfunnsengasjement*, er følgende avsnitt anført:

«Konsernet er meget opptatt av, og bevisst på, sitt samfunnsansvar. Dette kommer til uttrykk på flere måter, både gjennom deltakelse i spesielle prosjekter, sponning av lag og foreninger, samt støtte til samfunnsnyttige formål. Målet med samfunnsengasjementet er å skape attraktive nærmiljø for våre kunder, for å rekruttere og beholde arbeidskraft og generelt utvikle et godt samfunn å bo i».

Formuleringen har lagt fast, og er brukt over flere år. Også når det gjelder underavsnittet om *Miljørapportering* i årsrapport 2014, har formuleringer vært stort sett uendret over år.

Når det gjelder de økonomiske måltallene sammenholdes ikke disse med regnskapstallene. I årsrapporten fremgår det at investeringene i konsernet var på 242,4 mill kr, altså vesentlig (12 %) over det styret hadde fastsatt (216,5). Dette kommenteres ikke i årsmeldingen. I årsmeldingen fremgår det at egenkapitalgraden var på 41,3 %, og dermed over konsernets målsetting på 40 %.

Det har vært fastsatt et mål om utbytte på 15 millioner kroner. Tidligere har det vært satt som et maksbeløp, nå er det endret til at det skal være minimum dette.

Direktør i selskapet sier det er årsrapporten som er den skriftlige rapporteringen til eier, og at man ikke har rutine på ytterligere skriftlig rapportering.

Revisjonsberetning for 2014 er vedlagt årsrapporten og er avlagt uten merknader.

Samhandling

Styreleder sier at det i relasjonen mellom Bodø Energi og kommunen som eier, over tid er etablert en praksis for jevnlig eiermøter og tett dialog:

«Rapporteringsrutinen inn til formannskapet, både i forhold til å si hvordan ting har vært, men også i forhold til det som skjer fremover, har vært slik at eier er ganske tett på

beslutningene. Og noen ganger har man fattet vedtak i generalforsamlingen som sier at her må styret komme tilbake, hvis denne transaksjonen blir aktuell å gjennomføre».

Foruten møtet i generalforsamlingen, har det også i følge direktør vært relativt ofte kontakt med ordfører og rådmann, og det gjøres mer formelt når det er viktige prinsipielle forhold som må luftes. Styreleder sier at slike møter også har en funksjon, der ordfører som leder av generalforsamlingen, kan ta stilling til at saken må løftes dit. Så slike møter har også en funksjon i forhold til å sjekke ut om saker er innenfor gjeldende fullmakter.

Han sier videre at samhandlingen de siste tre år opp mot økonomiavdelingen, har vært ganske tett, og at de har gitt vurdering av både utbyttensnivå og andre forhold. Med omorganiseringen av økonomifunksjonen i kommunen, opplevde selskapet at kommunen tok et mye tettere grep i forhold til selskap som man er stor- eller majoritetseier i. Involveringen ble med det et helt annet.

Styreleder gir uttrykk for at han likevel mener kommunen har vært en finansiell eier av selskapet. Med det menes at kommunen først og fremst har hatt fokus på noen overordnede økonomiske parametere. Det mener han nok kan være hensiktsmessig, for i det øyeblikket man skal være noe mer, så krever det bransjekompetanse.

Eierorgan/eierstyring

I Bodø kommune er det ikke etablert et fast eierorgan, og når det gjelder Bodø Energi AS, eier kommunen selskapet 100 %. I følge vedtektene er formannskapet generalforsamling, og generalforsamlingen ledes av ordfører.

Det har ikke fremkommet informasjon om at det er noe «forutsigbare kommunikasjonsformer» mellom kommunestyret og formannskapet for å sikre debatt og avklaring av formannskapets myndighet i denne forbindelse.

I bystyremøte 13.02.2014 i sak om eierskapsmelding, ble det bl a vedtatt at:
«Ordfører og rådmann representerer Bodø kommune som eier».

Styret

Styret ble innsatt etter siste kommunevalg, og ventes å fornyes etter kommende valg.

Det styret som nå har fungert i fire år, består av fem eiervalgte personer der samtlige er politisk aktive eller har bakgrunn fra politikken. I tillegg har styret 2 ansatterepresentanter. Styret har ingen spesiell fagspesifikk kompetanse på området, med unntak av de to ansatterepresentantene. Styreleder sier at det ikke er så lett å få tak i personer med bransjekunnskap til styret, og at styret slik sett kan ha hatt for lite kompetanse på enkeltområder. Han påpeker videre at det har vært flere av styrepräsentantene som er siviløkonomer og har annen relevant fagbakgrunn. Den komplementære kompetansen har han derfor oppfattet som god.

Etter styreleders oppfatning er det viktig at styret forstår den bestillingen og det oppdraget man har fått fra eier. I den forbindelse kan det være hensiktsmessig med politisk representasjon. Men han gir likevel uttrykk for at det hadde vært en fordel med litt større avstand til politikken, enn gjeldende styre har hatt.

Direktør i selskapet mener det viktigste utvelgingskriteriet ikke bør være politisk tilhørighet, men kompetanse, enten innen økonomi, bransjekompetanse eller næringslivskompetanse generelt. Og han sier at man skal ha forskjellig type kompetanse. Representantene kan gjerne være politikere, bare de har relevant kompetanse i tillegg.

To av de sju styremedlemmene er kvinner, og kravet om kjønnsrepresentasjon er derfor ikke fullt oppfylt. Fem av de sju i styret i selskapet er oppført i styrevervregisteret. Ingen av de øvrige tre er politisk aktive i forhold til å sitte i politiske utvalg.

Når det gjelder konsernets datterselskaper, hadde to av fem selskaper inntil nylig, rent mannlige styrever. Direktør sier i forhold til dette at det har vært en utfordring at man ikke har eid disse selskapene 100 %. Eksterne eiere har rett til å utpeke sin representant, det har gjerne vært direktøren for de aktuelle selskapene, og de har vært menn. Internt i konsernet er det begrenset med kvinner, og det har vært en holdning fra hovedstyret, at som hovedeier skal man ha flertall i styret. Mannsdominansen i bransjen har gjort det vanskelig å følge lovkrav i forhold til dette.

Arbeidsgivertilhørighet

I forhold til arbeidsgivertilhørighet, opplyser direktør at selskapet er medlem av NHO. I bransjen er det vanlig at de store aktørene er med i NHO, og at det er en del mindre selskaper som er med i KS- Bedrift.

Etiske retningslinjer

Det er utarbeidet etiske retningslinjer for selskapet. Denne er udatert og det fremgår dermed ikke når den sist er revidert. Retningslinjen inneholder føringer for:

- 1 Eksterne forhold
 - Forholdet til kunden
 - Forholdet til leverandør
 - Taushetsplikt
- 2 Interne forhold
 - Habilitet
 - Lojalitet
 - Kollegialitet
 - Ledelse

Offentlig anskaffelse

Direktør sier at Nordlandsnett som er konsernets nettselskap (og som er monopolvirksomheten) er underlagt regelverket om offentlig anskaffelse, og følger dette.

Han viser også til at NVE¹ har bestemt at fra juli 2016, skal nettselskapene konkurranseutsette alt de ikke gjør selv. Bodø Energi AS har et eget entreprenørselskap som gjør en god del oppdrag for Nordlandsnett. For 6-7 år siden valgte man å skille mellom en bestillerrolle som er Nordlandsnett, og en leverandørrolle som er BE Energimontasje, for å bli best mulig på begge områdene. Men fra 1. juli er man altså pålagt å konkurranseutsette alle jobbene, hvis ikke Nordlandsnett overtar utførelsen av dem selv.

Han opplyser videre at konsernet legger sin bankforbindelse ut på Doffin i snitt hvert 5 år.

5.3 VURDERING

Folkevalgtopplæring/informasjon

Etter det revisjonen får opplyst er det ikke gjennomført spesifikke kurs for folkevalgte rettet mot rollen som eier, men at man har økt fokus på det nå fremover i den nye bystyreperioden. Etter revisjonens oppfatning har ikke intensjonene i anbefalingene om eierskap, vært så godt ivaretatt i forhold til dette.

Kommunen har utarbeidet en god oversikt over kommunens selskap og eierskap, men denne er ikke lagt ut på hjemmesiden, og det sies heller ikke noe samlet og systematisk om eierskap i årsmeldingen. Kommunen må derfor sies å ha et forbedringspotensial i forhold til å informere folkevalgte og innbyggere om sitt eierskap.

Eierskapsmelding

Bodø kommune må sies å ha hatt et svakt system for eierskap vurdert i forhold til nedfelte dokumenter på området. Dette begynte man å ta tak i ved at det i 2014 ble ferdigstilt en eierskapsmelding. Dette har man nå fulgt opp ved at det er utarbeidet en eierskapspolitikk som ble vedtatt av bystyret i desember 2015. Denne danner grunnlag for videre arbeid med formåls- og strategidiskusjoner for det enkelte selskap. Kommunen er dermed i gang med å få dette på plass.

Selskapsstrategi/selskapsavtale/vedtekter

Selskapets virksomhet fremgår av vedtektene og det er fastsatt klare mål og strategier.

Når det gjelder rapportering på selskapets overordnede strategier i årsrapporten, gjøres dette til dels på en lite tydelig måte, og nokså «innbakt» i den generelle fremstillingen. For to av de overordnede strategiene er det i årsrapport 2014 rapportert direkte på strategiene. De aktuelle formuleringene er brukt flere år på rad. Etter revisjonens oppfatning er det grunn til å stille spørsmål ved den informasjonsverdi dette måtte ha for styre og eier. Selskapet opplyser ellers ikke om hvem som er (hoved-) samarbeidsparter i sitt samfunnsengasjement.

¹ Norges vassdrags- og energidirektorat

I årsrapport 2014 rapporteres økonomitall etter samme mal som tidligere år. Etter revisjonens oppfatning sammenholdes ikke disse med de fastsatte måltall på økonomiområdet. Det kommenteres eksempelvis ikke hvorfor den fastsatte investeringsrammen overskrides. Etter revisjonens oppfatning kunne man forventet en tydeligere rapportering på måltall enn det som gjøres her.

Det er selskapet selv som fastsetter mål og strategier (kommunen blir riktignok informert), og ikke kommunen som eier. Kommunen ser først og fremst ut til å være involvert i forhold til fastsetting av nivå på egenkapital og utbytte. Derfor tyder det på at kommunen først og fremst må sies å være en finansiell eier.

Eierorgan

I Bodø kommune er det ikke etablert et eget eierorgan. I forhold til Bodø Energi AS er kommunen eneeier, og eierskapet ivaretas av formannskapet.

Det har ikke fremkommet informasjon om at det er noe «forutsigbare kommunikasjonsformer» mellom bystyret og formannskapet for å sikre debatt og avklaring av formannskapets myndighet i denne forbindelse. Koblingen til bystyret ser ut fra dette til å være nokså svak.

Rådmannen viser til at bystyret i februar 2014, i forbindelse med sak om eierskapsmelding, vedtok at det er ordfører og rådmann som representerer Bodø kommune som eier. Slik revisjonen vurderer det, vil ikke dette ha betydning i forhold til Bodø Energi AS, så lenge vedtektene til selskapet ikke er endret.

Styret

Det ser ut til at det viktigste utvelgingskriterium for styret i den tilbakelagte perioden, har vært politisk tilhørighet. Selv om det blant disse også har vært andre kvalifikasjoner, gir styreleder uttrykk for at en større avstand til politikken, hadde vært en fordel. Kunnskap om kraftbransjen må slik sett sies å ha blitt ivarettatt av ansatterepresentantene.

Styret har hatt noe underrepresentasjon av kvinner. Også i datterselskaper har dette vært situasjonen, der det i enkelte av dem tidvis ikke har vært kvinnelige medlemmer. Kravet om kjønnsbalanse har derfor ikke vært oppfylt.

For de aktive politikerne har vervene i tråd med anbefalingen vært registrert i styrevervregisteret.

Arbeidsgivertilhørighet

Selskapet har i tråd med anbefalingen meldt seg inn i en arbeidsgiverorganisasjon.

Etiske retningslinjer

Selskapet har i tråd med anbefalingen utarbeidet etiske retningslinjer. Det fremgår ikke når disse er vedtatt, eller om når de sist ble revidert.

Offentlig anskaffelse

Det fremstår som at selskapet har en korrekt forståelse av hvordan man er omfattet av regelverket.

6. KONKLUSJON

Vi har i denne undersøkelsen sett på følgende forhold

Gjennomfører Bodø kommune en tilfredsstillende eierskapskontroll i forhold til Bodø Energi AS?

Ut fra tilbakemeldinger og foreliggende dokumentasjon er det revisjonens inntrykk at Bodø kommune har hatt nokså svake formelle ordninger for eierskapskontroll av sine selskaper. I 2014 kom det på plass en eierskapsmelding, noe som er det mest sentrale verktøy i forhold til eierskapskontroll, og hvor kommunen kan gi overordnede styringssignaler til selskapsstyrene. Og det er nettopp kommet på plass et dokument om eierpolitikk. I forlengelsen av dette skal det utarbeides strategi i forhold til det enkelte foretak og selskap. Det må derfor sies at kommunen er i gang med å få på plass et rammeverk på dette området.

Slik revisjonen oppfatter det er selskapene som kommunen har eierskap i, nokså lite synliggjort. De er ikke omtalt på noe samlet vis i kommunens årsmeldinger og det fremgår ikke noe samlet eller tydelig fremstilling av dem på kommunens hjemmeside. Etter revisjonens oppfatning bryter dette med intensjonen om at folkevalgte og kommunens innbyggere lett skal kunne finne informasjon om og oversikt over selskaper som kommunen har eierinteresser i.

Når det gjelder Bodø Energi AS, foreligger det vedtekter fra 2004, og i disse fremgår selskapets formål. Selskapet har selv utarbeidet strategier og målsetninger for sitt arbeid. Slik revisjonen oppfatter det har kommunen mest aktivt tatt del i fastsetting av nivå på egenkapital og utbytte. Men det er også vist til at det er gjennomført informasjons- og drøftingsmøter med kommunens politiske og administrative ledelse.

På denne bakgrunn fremstår kommunens eierskap og eierstyring, først og fremst som finansiell.

Selskapet har skriftliggjort etiske retningslinjer og risikovurderinger i forhold til drift/økonomi. Selskapets årsberetning oppfattes som statisk over tid, i forhold til innhold og å rapportere på overordnede strategier. Den må likevel sies å oppfylle lovkrav til informasjonsinnhold. Selskapet fremstår å ha et bevisst forhold til hvordan de omfattes av anskaffelsesregelverket.

Totalt sett må Bodø kommune sies å ha hatt svake/manglende nedfelte ordninger for eierskapskontroll/eierstyring og at eierstyringen i forhold til Bodø Energi AS, først og fremst har vært finansiell.

7. RÅDMANNENS KOMMENTAR

Rådmannen peker i sitt svar på at kommunen er i gang med å styrke sin praksis i forhold til styring og oppfølging av kommunale selskaper.

Slik revisjonen oppfatter det er det ikke ulikheter i oppfatninger i saken.

Slik vi ser det endrer ikke rådmannens kommentarer på rapportens vurderinger og konklusjon.

Vedlegg 1 – rådmannens kommentar og direktørens kommentar

Rådmannen er i hovedsak tilfreds med forholdet og kontakten mellom Bodø kommune som 100% eier og selskapet. Det oppleves som kommunikasjonen er god, og det er enkelt å oppnå kontakt og få informasjon mellom selskapet og eier. Således er det avholdt flere møter mellom selskapet/ Bodø Energi AS v/ styreleder og adm.dir og kommunen. Kommunen har her vært representert i henhold til vedtaket i sak 14/4; dvs av ordfører og rådmann. Rådmannen ser imidlertid at disse møtene kunne vært mere «stramme» i formen; bla ved at det ble skrevet referat fra møtene. Dette er innskjerpet nå.

Tema for møtene har vært gjensidige avklaringer mellom selskapet og eier; for å sikre at kommunens målsetting med foretaket ivaretas. Konkret er bla informert om og drøftet:

- Felles eierskap
 - Hvordan håndteres felles eierskap i annet kraftselskap
 - Hvordan sikre ryddige forhold mellom ulike kraftselskap som Bodø kommune eier
 - Hvordan kan eier bidra til rendyrking av roller og oppgaver mellom selskapene
- Samfunnsikkerhet og beredskap
 - Konsultasjoner vedr. ny kraftlinje inn til Bodø
 - Generelt vedr. risiko og sårbarhet/ ROS-analyse/ Beredskapsplanlegging
- Selskapsstruktur innen nettbransjen i Nordland/ Salten
- Strategier for selskapet

Rådmannen vil likevel påpeke at det i eierskapsmeldingen til våren 2016 vil bli tydeliggjort nærmere hva kommunene mener er «Kommunenes målsetting med selskapet». Og selv om rådmannen mener vi har bra ordninger for eierskapskontroll/ eierstyring og at det nok har vært hovedfokus på finansiell styring, så mener vi at den samlede styringen kan forbedres og formaliseres sterkere gjennom ordninger/ rutiner. Dette vil komme i meldingen til våren, slik at bystyret kan fastsette disse.

I tillegg påpekes at det gjennomføres generalforsamling i tråd med vedtektene hvert år i juni. Eksempelvis ble generalforsamlingen/ formannskapet 3. juni 2015 orientert om bla:

- Endringer i strategiene; utvikling av selskapety generelt og overordnet
- Årsregnskap/ årsresultat
- Endringer i nettstrukturen og BEs eierskap i andre selskap
- Endringer i lederskap
- Sykefravær
- Annet

Kommunen er i dialog med selskapet (og andre selskap der kommunen er eier) vedr. opplæringen av styrene. Vi legger da opp til at både kommunen og selskapet skal bidra til en best mulig opplæring av de styrene som nå skal velges.

Hovedkonklusjonen er derfor at eierstyringen av Bodø Energi er godt innenfor bystyrets vedtak, men at den fortsatt kan forbedres gjennom utvikling av ordninger/ rutiner. Dette blir gjort gjennom meldingen våren 2016.

Mvh

Rolf Kåre Jensen

Rådmann

Bodø kommune

Mob. +47 415 09 430

Epost: rolf.kare.jensen@bodo.kommune.no

Administrerende direktør i Bodø Energi AS ga innspill til rapporten i forbindelse med faktaverifiseringen, men har ikke gitt ytterligere kommentar til den ferdige rapporten.